

STUDIU DE CAZ: CASA FÂNTÂNEANU, SLATINA.

Propunere spre clasare și restaurare

Prep. drd. arh. Anca Mihaela CONSTANTIN

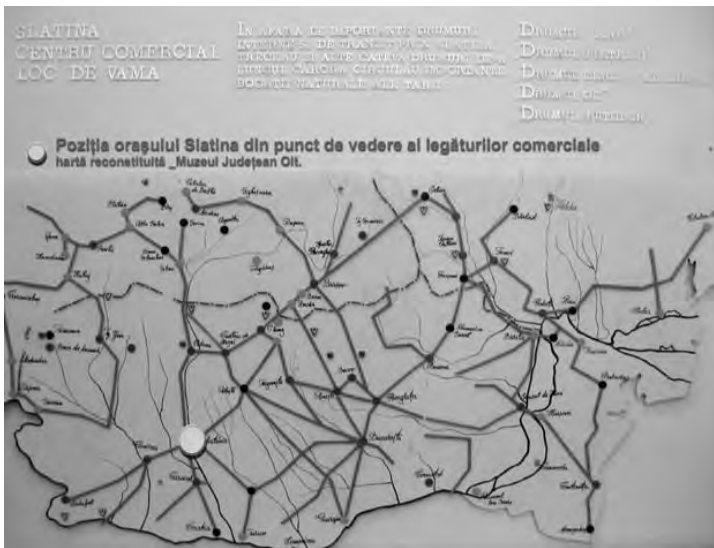
Încă din secolul al XIV-lea, Slatina, avantajată de poziția favorabilă la răspântia unor bine-cunoscute drumuri comerciale la vadul Oltului – primul vad din câmpie al acestui râu – se numără printre cele mai active centre de schimb.¹

Documentul de atestare a Slatinei confirmă importanța și funcția așezării ca loc de trecere și popas, atribute ce pare a fi anterioare atestării. Când, în ianuarie 1368, Vladislav I (Vlaicu) acordă negustorilor brașoveni privilegii comerciale, Slatina este menționată ca punct vamal, precizându-se: „...în afară de aceasta, scutim pe toți negustorii din Brașov și din acel district de toată vama de la Slatina”.²

În secolele XIV- XVI, legăturile comerciale cu Brașovul și Sibiu au fost extrem de intense. Nu întâmplător de-a lungul vremii va intra în uzanță denumirea de „prăvălii de brașovenie” unde se vindeau mărfuri aduse din Brașov.

Din a doua jumătate a secolului XVI-lea aceste relații se mențin, dar încep să predomină cele cu imperiul Otoman; pe piața Slatinei își fac apariția negustori și comisionarii turci.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea marii negustori ai Slatinei încep să devină filantropi, astfel că banii veniți din această direcție intră în biserici, școală, spitale, cișmele.

Strada Lipscani,
Slatina. Imagini din
1840 și 2009

Casa Fântâneau la
1860

Grădina Publică
la 1892

La mijlocul secolului al XIX-lea, strada Lipscani din Slatina era strada negoțului, nucleu comercial și arteră de promenadă (Corso).

În acest context este menționată și Familia Fântâneau, o familie înstărită a Slatinei și județului Olt.

Elena și Ion Fântâneau au locuit în Slatina într-o casă situată între Palatul Administrativ (în prezent sediul Muzeului județean Olt) și fosta Bancă Națională — sucursala Slatina, construită în anul 1908 sub numele de Banca Slatina, numită după 1920 Banca Uniunii Agricole, Comerciale și Industriale.

G. Poboran menționează că imobilul a aparținut inițial familiei Lânaru, o familie veche cu proprietăți în Slatina și în județ. Costache Lânaru ocupa la sfârșitul secolului al XVIII-lea importanta dregătorie de vistiernic.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Casa Fântâneau era considerată drept una dintre cele mai frumoase clădiri din oraș, amplasată într-o zonă unde se va constitui centrul administrativ și financiar al Slatinei, pus în lumină de atrăgătoarea Grădină Publică amenajată în anul 1892.

Casa a fost construită în anul 1846 sau la o dată anterioară de familia Lânaru, Elena și Ioan Fântâneau înfrumusețând-o la exterior cu elemente decorative de factură eclectică și la interior cu ornamente în stuc și decorații murale. Până la construirea Palatului Administrativ în anul 1887, o vreme au funcționat în Casa Fântâneau autoritățile județene, iar regele Carol I, care a venit în Slatina de cinci ori, a fost găzduit aici în timpul vizitei din anul 1872. Prin testament, C. I. Fântâneau lasă casa Primăriei, eveniment consemnat în presa locală: „Primăria se îmbogățește, astfel, cu cel mai frumos, cel mai mare și mai solid imobil din Slatina”. În 1938, primarul Smarand Constantinescu procedează la declanșarea acțiunii de acceptare a legatului Tribunalului Olt, procedura legală fiind îndeplinită pe 13 septembrie 1938. Preluarea de către Primărie a clădirii este întârziată de procesul deschis de Constanța Franco, acțiunea soluționându-se în anii 1940 — 1941.

O bună parte din perioada comunistă și după 1990, până în 1999, Casa Fântâneau a fost sediul Direcției Agricole Olt; de atunci este abandonată și starea ei se degradează pe zi ce trece.

În planul de situație datat 7 martie 1890 (semnat ing. arh. L. Angelescu,) al străzii Lipscani, de la Olt până lângă casele domnului căpitan Racoviceanu spre gara locală, casa Elena Fântâneau se află pe o parcelă triunghiulară cu o latură pe strada Lipscani și alta pe o

Imagine care atestă denumirea de strada Lipscani

Imagine care atestă denumirea de strada București

Imagini pe parcursul
aceleiași străzi în
zone diferite

Fațadă principală. Existent.

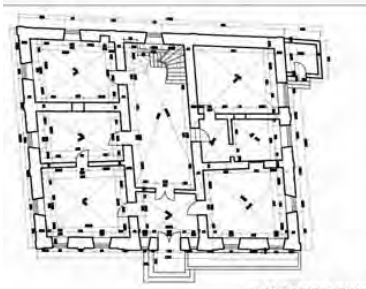
Detalii tâmplărie uși și ferestre

Elemente de decor
relevante conform
documentației
de clasare.

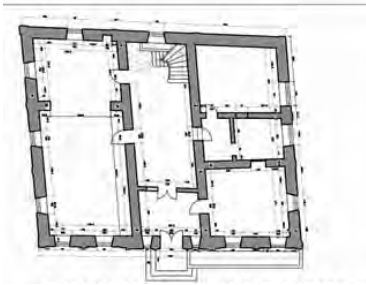
stradă al cărei nume nu este precizat, dar care închide latura de sud.

La vremea aceea, strada Lipscani era parte din artera principală de circulație pe relația Craiova-București, motiv pentru care va fi numită strada București peste aproape 20 de ani. Faptul că la data construcției clădirea nu se raporta la o piață ci la o parcelă așezată de-a lungul unei străzi explică și forma de paralelogram a planului, abaterea față de unghiul drept fiind practic insesizabilă cu ochiul liber.

Latura de nord a perimetrului cu centrul de greutate în Grădina Publică a fost ocupată de Casa Fântâneau numai după spargerea frontului de pe partea de răsărit a străzii și apariția Palatului Administrativ, retras față de aliniamentul existent până atunci.

Plan parter. Existent

Plan parter propus cf. documentație de clasare

Fațadă principală cf. relevu și documentație de clasare

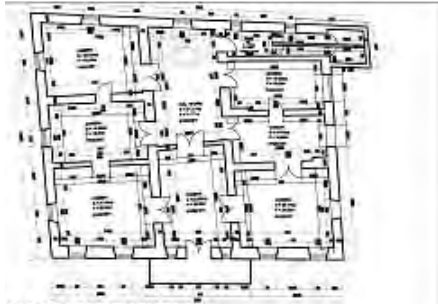

Casa Fântâneau astăzi

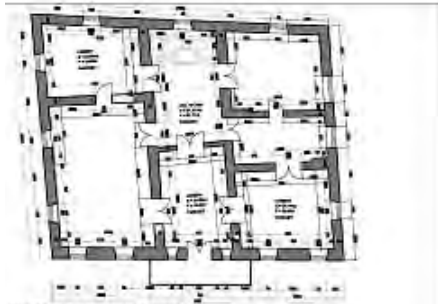
Stilistic, casa Fântâneau poate fi considerată ca eclectică. Chiar dacă starea ei de conservare lasă mult de dorit și dimensiunile sale nu sunt tocmai grandioase, prin eleganța fațadelor, această casă reușește să dea o notă aparte unui perimetru cu totul special din centrul vechi al Slatinei.

Dacă facem abstracție de abaterea neimportantă de la unghiul drept, cercetând clădirea fără relevee, constatăm că această construcție se supune unor riguroase axe de simetrie în planimetrie, volumetrie și în tratarea fațadelor.

Raportul plin-gol ritmează fațada, registrele cu bosaje diferit marcate evidențiază etajele, pilaștrii cu capiteluri corintice, frontonul triunghiular, toate aceste elemente amintesc de arhitectura clasicizantă palladiană.

Plan etaj 2. Existent

Plan etaj 2. Recompartimentare propusă cf. documentație de clasare

Detaliu scară. Existent

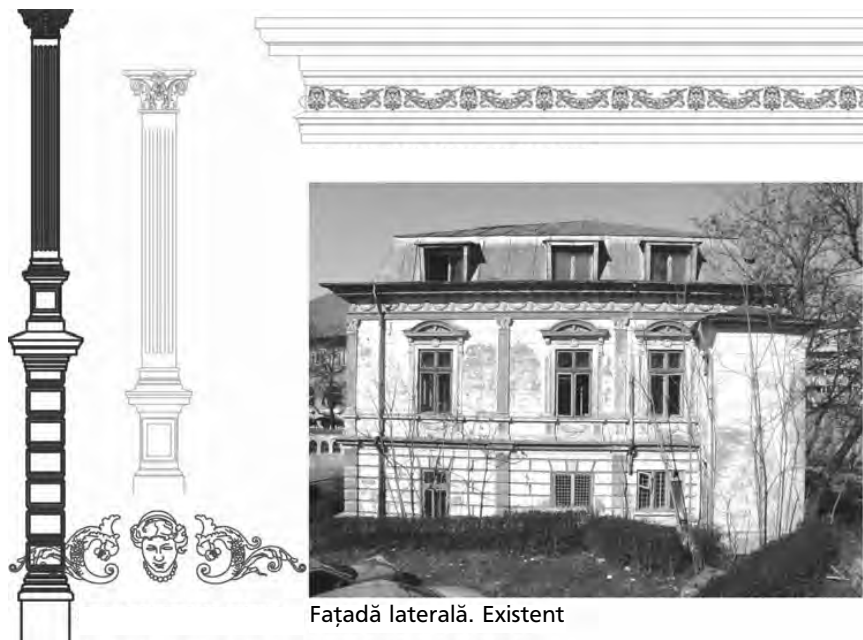
Scară parter-etaj 1. Existent

Spațiul interior este supus aceleași simetrii riguroase care se manifestă încă din holul principal de la parter, prin care se face accesul într-un spațiu generos și un buzunar al acestuia spre stradă și în spațiile de serviciu pe latura dinspre răsărit, spre ceea ce era cândva o curte. Chiar și puținul care se mai păstrează din decorația holului de la parter denotă aceeași tratare austeră ca cea a exteriorului.

Legătura cu etajul se face printr-o scară balansată din lemn, deloc monumentală, dar încă elegantă, cu parapet din fier forjat, frumos lucrat și mână curentă din lemn.

Etajul inițial, construit pe principiul consacrat de „zid pe zid”, a suportat o serie de intervenții, de fapt o recompartimentare pentru a răspunde noilor funcțiuni.

Intervențiile se referă în general la pereții de compartimentare din zidărie de cărămidă, la parter și etaj, lucrări frecvent întâlnite în situații similare în care s-a dorit transformarea unor

Fațadă laterală. Existent

Detaliu cornișă
cf. documentație
de clasare

Detalii interior. Existent

case reprezentative în spații pentru administrație publică, respectiv birouri.

În astfel de cazuri au de suferit în general finisajele interioare și decorațiunile interioare, în cazul nostru stucatura și pictura plafoanelor.

Parterului și etajului li se adaugă un subsol parțial și o mansardă.

Subsolul este accesibil din holul principal și ventilat natural pe fațada de la răsărit și are planșeul din grinzi metalice și bolțișoare de cărămidă.

Lucarne. Existent

Casa Fântâneau 1860, 2009

Mansarda este amenajată într-un pod cu șarpantă barocă, structura din lemn a acesteia fiind astfel configurată încât să permită obținerea unor spații pentru birouri.

Înlocuirea lucarnelor ovale din tablă ambutisată cu altele mult mai mari, rectangulare, cu tâmplărie de lemn cu ochiuri mobile este intervenția cea mai nocivă pentru casă, efectul asupra volumetriei mansardei și plasticii de arhitectură în ansamblu fiind devastator.

Readucerea la forma inițială va trebui să depășească câteva obstacole din categorii diferite:

- nevoia de funcționalizare a mansardei, pe deplin justificată, a proprietarului.
- dificultatea tehnică de refacere a unor lucrări din tablă ambutisate de dimensiuni mai mari decât cele originale.
- efortul financiar pe care îl implică un astfel de demers.

Această succintă punere în temă — istorică, arhitecturală și urbanistică — aduce după sine întrebarea: DE CE ACUM?

Sau mai bine: De ce ABIA acum?

Această casă, ca de altfel multe altele, merită o soartă infinit mai bună.

Abia acum, pentru că în viața acestei case a intervenit o schimbare de detaliu.

Proprietarul de drept, cel mai puțin grijuliu posibil dintre proprietarii de imobile, statul român, a dat casa Fântâneau în administrația Mitropoliei Craiova, Episcopiei Slatinei și Romanațiului. Vă rog să nu înțelegeți că un stat sărac și neglijent a găsit un administrator cel puțin relaxat financiar, nici pe departe.

După primele semne, noul administrator este, într-o primă etapă, foarte interesat de oprirea degradării înaintate care poate aduce prejudicii serioase imobilului.

Gândurile sunt dintre cele mai bune, planurile mari, ținta este unică și foarte clară: consolidarea, restaurarea și revitalizarea Casa Fântâneau .

Pentru consolidare și restaurare este nevoie de timp, pricepere și un buget generos.

Pentru revitalizare este nevoie, în primul rând, de o decizie înțeleaptă privind funcțiunea pe care o va primi.

Aparent, cele două categorii de probleme sunt paralele. Independența este doar aparentă pentru că aspectul tehnic și funcțional nu pot fi separate niciun moment.

Dacă punctual, revitalizarea casei Fântâneau ar readuce un imobil pe poziția pe care o merită, beneficiul ar fi maxim în sensul aducerii unei guri de aer proaspăt într-o zonă care agonizează de zeci de ani tocmai din cauza lipsei de atractivitate; ne referim aici la zona centrului vechi al orașului.

Centru istoric Slatina.
Situatie actuală

Reamintim că imobilul adus în discuție este pe granița ce desparte zona vie, atractivă a orașului, de zona care hibernează și se pierde cu fiecare metru pătrat de învelitoare, fațadă sau trotuar.

Odată pornite demersurile pentru restaurarea imobilului și studierea tuturor posibilităților de finanțare am ajuns la o concluzie, surprinzătoare pentru toată lumea: **casa nu este monument**. Surprinși sau nesurprinși, lămuriiți sau nelămuriiți, cu Lista Monumentelor Istorice din 2004 studiată a trebuit să acceptăm starea lucrurilor: casa Fântâneau nu este cuprinsă în LMI 2004. Acesta este motivul pentru care tocmai acum, atât de târziu, se pune problema clasării acestui imobil.

Nu a fost nevoie de mult timp să constatăm că problemele formale sunt îndeplinite:

- proprietarul dorește și cere ca imobilul să intre în procedura de clasare.
- documentația tehnică, minimală, era îndeplinită și depășită având în vedere că se lucrează deja la un proiect tehnic pentru consolidare și restaurare.
- adăugarea documentației tehnice juridice nu reprezintă nici o problema pentru că din acest punct de vedere lucrurile sunt clare iar compartimentul de specialitate al Episcopiei reprezintă grupul de entuziasm maxim în tot acest demers.
- după principiul „ vedetele la urmă... „ casa merită.

Abordând latura tehnică, imobilul „casa Fântâneau” întocmește criteriile de clasare pentru a fi înscris în lista monumentelor istorice ca **monument de categoria B**. Acesta este și punct de vedere al Comisiei Zonale nr. 5. în fața căreia au fost prezentate următoarele argumente:

- până în prezent există date care atestă că imobilul există deja la 1847, ceea ce înseamnă că la **criteriul de vechime** punctăm calificativul **MARE**. Este însă foarte posibil ca imobilul să fi fost construit înainte de 1830, situație în care am schimba calificativul de vechime la **FOARTE MARE**.
- coerența planimetrică și structură, precum și concepția tehnică, plastica arhitecturală a fațadelor și a interioarelor, componentele artistice valoroase sunt argumente în favoarea acordării calificativului **MARE** când analizăm **criteriul referitor la valoarea arhitecturală, artistică și urbanistică**.
- **criteriul referitor la frecvența, raritate și unicitate**.

Casa Fântâneau este un caz tipic pentru situațiile în care structura țesutului urban și configurația parcelelor influențează hotărâtor arhitectura unui obiect.

Strada Lipsani este o stradă comercială, cu clădiri înșiruite și front compact, delimitată la nord și la sud de clădiri izolate din aceeași perioadă, dar cu planimetrării și volumetrii complet diferite. Casa Fântâneau este reprezentativă pentru perioada de sfârșit de secol XIX și început de secol XX, dar unică dacă ne raportăm la limitele orașului.

Pentru **categoria de importanță a monumentului în care propunem încadrarea, considerăm corect calificativul MEDIE**.

Recunoaștem, prezentarea noastră este mai degrabă obiectivă, cu derapaje sentimentale, decât foarte critică, fie doar pentru faptul că dorim promovarea casei spre recunoașterea și atenția pe care o merită cu prisosință.

Note

- 1 Studii Slătinele , V, Slatina, noiembrie 2009, editura Casa Ciurea
- 2 E. Hurmuzaki, Documente privind istoria românilor, IV, București, 1914, p1-2, (cf. Arh. St. Brașov, Colecția Privilegii, 7, orig.lb.latină).